

Sjunghatten
nasjonalpark

Midtre Nordland
nasjonalparkstyre

Besøksstrategi Sjunghatten nasjonalpark

«*Barnas nasjonalpark*»

Fra markeringen av den europeiske nasjonalparkdagen – Kjerringøy skole på tur i barnas nasjonalpark

Innhold

1	Innledning	4
1.1	Formål	4
1.2	Rammeverket	4
1.2.1	Verneformål	4
1.2.2	Fylkesdelplan	5
1.2.3	Forvaltningsplan	6
1.2.4	Prosessen med besøksstrategi	7
2	Kunnskapsgrunnlaget	8
2.1	Kunnskap om verneverdier	8
2.1.1	Våtmarksfugl ved Hømmervatnet og Sætervatnet	9
2.1.2	Slitasje på vegetasjon	10
2.1.3	Naturtyper	10
2.1.4	Sårbarhetsvurdering Sjunkhatten	11
2.1.5	Kulturminner	12
2.2	Kunnskap om friluftsliv	13
2.2.1	Ski i Sjunkhatten	16
2.2.2	Ferdselsregistreringer i Sjunkhatten	17
2.2.3	Brukerundersøkelse	18
2.2.4	Åpne husvær	18
2.2.5	Fiske i Sjunkhatten	19
2.2.6	Organisert friluftsliv	19
2.3	Kunnskap om reiseliv	22
2.3.1	Norsk reiseliv- en næring i vekst	22
2.3.2	Reiselivsstrategi Nordland	23
2.3.3	Reiselivsstrategi Salten	24
2.3.4	Destinasjonsselskap	25
2.3.1	Nøkkeltall for turisme i Salten	25
2.3.2	Reiselivsaktører rundt Sjunkhatten nasjonalpark	26
2.4	Kunnskap om næringsvirksomhet i nasjonalparken	26
2.4.1	Reindrift	27
2.4.2	Landbruk	28

2.4.3	Skogbruk	28
2.4.4	Fiske	28
2.5	Sammenstilling og situasjonsanalyse av kunnskap	29
3	Mål og strategiske grep.....	31
3.1	Strategiske grep.....	32
3.1.1	Kanaliserer ferdsel – fokus på hovedinnfallsporter	32
3.1.2	Informasjon	33
3.1.3	Lokal verdiskapning	35
3.1.4	Skidestinasjon Sjunkhatten	36
3.1.5	Barnas nasjonalpark	36
4	Tiltaksplan.....	38

1 Innledning

I september 2015 vedtok Midtre Nordland nasjonalparkstyre å starte arbeidet med å utarbeide besøksstrategier for nasjonalparkene de forvalter. Besøksstrategien skal være en plan for hvordan forvaltningsmyndigheten vil gjennomføre besøksforvaltning for verneområdet. Besøksstrategien er et vedlegg til forvaltningsplanen og vil bli rullert når forvaltningsplan rulleres. Tiltaksplanen rulleres årlig, men tiltak skal være innenfor de rammene besøksstrategien og forvaltningsplanen gir.

Definisjon på besøksforvaltning:

- Å legge til rette for og styre bruken i en nasjonalpark slik at opplevelsen for de besøkende og den lokale verdiskapinga blir størst mulig, forståelsen for vernet økes og verneverdiene ivaretas.

1.1 Formål

Formålet med prosjektet er å øke kvaliteten på besøksforvaltningen i Sjunkhatten nasjonalpark. Besøksforvaltningen skal ivareta naturverdiene, gi bedre opplevelser for brukerne og øke muligheten for lokal verdiskaping rundt verneområdene.

Besøksstrategien skal vise hvilke tiltak (informasjon, fysisk tilrettelegging, sonering, oppsyn, overvåking etc.) som er nødvendig for å oppnå dette.

Verneområdeforvaltningens primære oppgave er å forvalte de vernede områdene for å ivareta naturverdiene på lang sikt. Samtidig skal besøksforvaltningen legge til rette for og styre bruken av et verneområde, slik at opplevelsene for de besøkende og den lokale verdiskapingen blir størst mulig, forståelsen for vernet økes og verneverdiene ivaretas. Dersom det er motstridende målsettinger mellom ivaretagelse av verneverdiene, tilrettelegging for de besøkende og lokal verdiskaping, skal ivaretagelse av verneverdiene tillegges størst vekt.

1.2 Rammeverket

1.2.1 Verneformål

Verneformålet sier noe om hvorfor Sjunkhatten nasjonalpark ble vernet. Formålet med Sjunkhatten nasjonalpark er å ta vare på et stort, sammenhengende og villmarkspreget naturområde som inneholder særegne, representative økosystemer og landskap, og som er uten tyngre inngrep.

Formålet med nasjonalparken omfatter:

- bevaring av et fjord- og høgfjellsøkosystem med et egenartet og variert biologisk mangfold,
- bevaring av et vakkert og svært variert landskap fra fjord til høgfjell,
- bevaring av leveområde for sjeldne dyrearter i tilknytning til vann- og våtmarkssystemer, og annet biologisk mangfold som preger området,
- bevaring av geologiske forekomster i et storslått isbreutformet landskap,
- bevaring av vakker og særpreget vassdragsnatur,
- bevaring og sikring av kulturminner,
- bevaring og sikring av grotter og karstformer mot all skade og mot at det fjernes biologisk eller geologisk materiale fra dem.

Formålet omfatter også bevaring av det samiske naturgrunnlaget.

Allmennheten, med særlig fokus på barn og unge, skal gis anledning til uforstyrret naturopplevelse gjennom utøvelse av naturvennlig og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

Det er i verneforskrifta åpnet opp for at det kan gis tillatelse til spesiell tilrettelegging for barn og unge med funksjonsnedsettelse i Øvre Valnesfjord, og for barn og unge i området Heggmoen-Sørfjorden.

I verneområdene er vi naturens gjester og ferdsel skal skje på naturens vilkår. Verneforskrifta slår derfor fast at all ferdsel skal skje varsomt og ta hensyn til vegetasjon, dyreliv og kulturminner. Verneforskrifta er ikke til hinder for organisert turvirksomhet til fots så lenge naturmiljøet ikke blir skadelidende.

Ut over dette slår verneforskrifta fast at motorisert ferdsel er forbudt (med visse unntak), og at bruk av modellfly – noe som også innbefatter bruk av drone – er forbudt.

1.2.2 Fylkesdelplan

Det ble inngått et samarbeid mellom Fylkesmannen i Nordland og Nordland fylkeskommune om å gjennomføre en felles planprosess der Fylkesmannen i Nordland utredet verneplanen og fylkeskommunen behandlet randsonene gjennom en fylkesdelplan. De berørte kommunene Bodø, Fauske og Sørfold var involvert i arbeidet gjennom deltakelse både i prosjekt- og styringsgruppe.

Verneplanen og fylkesdelplanen har ulike virkeområder og dekker ulike areal. Mange viktige spørsmål i nasjonalparken henger sammen med fylkesdelplan, og er drøftet i begge planprosessene. Mens verneplanen først og fremst skal beskytte naturverdiene mot inngrep, har fylkesdelplanen i tillegg vektlagt utviklingsmuligheter i området og strategier for best mulig lokal forankring av areal- og ressursforvaltningen. Tiltakene i fylkesdelplanen er spesielt rettet mot barn og unge.

Fylkesdelplan beskriver retningslinjer for friluftsliv, markaområdene rundt Bodø, reindrift, natur og kulturbasert reiseliv, kulturhistorie, havbruk og fritidsbebyggelse. I tillegg beskriver den tiltak og kriterier for tiltakene.

I forbindelse med besøksstrategiarbeidet er den viktigste føringa hvor fylkesdelplanen har definert innfallsporter til Sjunkhatten nasjonalpark. Innfallsportene er inndelt i tre kategorier etter hvor stor grad av tilrettelegging det skal være. Hver kommune har definert hver sin hovedinnfallsport, som skal være deres viktigste inngang til Sjunkhatten nasjonalpark.

1.2.3 Forvaltningsplan

Forvaltningsplanen for Sjunkhatten nasjonalpark ble godkjent i Direktoratet for naturforvaltning (nå Miljødirektoratet) 06.10.2011 og i Midtre Nordland nasjonalparkstyre 08.12.2011. Forvaltningsplanen ble utarbeidet av Fylkesmannen i Nordland.

Forvaltningsplanen konkretiserer hvordan verneforskrifta skal praktiseres. Den kan ikke gi fritak fra søknadsplikten, men den kan legge føringer for hvilke tiltak som tillates etter søknad. I forvaltningsplanen tas det stilling til tilrettelegging for friluftslivet og reiselivet, og også den alminnelige ferdselen i området.

I forvaltningsplanen er det definert noen områder som er ekstra sårbare for organisert ferdsel, hvor det skal innhentes tillatelse fra forvaltningsmyndigheten. Forvaltningsplanen sier også noe om hvilke traseer det er tillatt å sykle og/eller drive organiserte rideturer.

Sjunkhatten nasjonalpark skal ikke være til hinder for utviklingen av et bærekraftig og miljøtilpasset reiseliv, men forvaltningsplanen har få føringer for reiseliv utover det som gjelder for ferdsel generelt. Det fokuseres på at ferdsel med motorbåt inn fjordene ikke omfattes av det generelle motorferdselsforbudet i nasjonalparken.

Bilde 1 Nasjonalparkforvalter Ronny Skansen og Tore Veisetaune i Statskog Fjelltjenesten bytter ut stiskilt til Trolltindvatnet (foto: Inge Ingvaldsen)

1.2.4 Prosessen med besøksstrategi

I 2015 startet prosessen med å lage besøksstrategier for Midtre Nordland nasjonalparkstyrets nasjonalparker. For Sjunkehatten vedtok styret: «Midtre Nordland nasjonalparkstyre ønsker en besøksstrategi som legger til rette for økt besøk i nasjonalparken der naturverdiene og hensynet til reindrifta blir ivarettatt. Enkelt friluftsliv skal være utgangspunkt for besøket».

Styret vedtok en fremdriftsplan for arbeidet med besøksstrategi i styresak 4/2017. Her ble det lagt frem en tidslinje og milepælplan samt hvordan arbeidet skulle organiseres. Det ble i denne fremdriftsplanen oppnevnt en referansegruppe som skulle bistå i arbeidet. Målet var å ferdigstille besøksstrategien i løpet av høsten 2019.

Følgende interesser var representert i referansegruppa:

Fauske kommune (administrativ kontakt)	Bodø kommune (administrativ kontakt)
Sørfold kommune (administrativ kontakt)	Salten friluftsråd
Fauske og Sørfold saueholdsforening	Nordnorsk reiseliv
Valnesfjord helsesportsenter	Statskog
Albmi Adventures	Duokta reinbeitedistrikt
Forum for natur- og friluftsliv	Nordland nasjonalparksenter
Ramsalten våtmarkssenter	Bodømarkas venner
Røsvik båtforening	Bodø jeger- og fiskeforbund
Nordland fylkeskommune	Øvre Valnesfjord grunneierlag
Fauske & Sørfold jeger- og fiskeforening	Tverlandsmarkas venner
Vatnlia leirskole (Bodø naturskole)	Visit Bodø
Vatn-Vatnet og omegn velforening	Bodø & omegn turistforening

I tillegg har styrerepresentantene for Bodø, Fauske og Sørfold samt arbeidsutvalget for Midtre Nordland nasjonalparkstyre blitt invitert til å delta som observatører i møtene med referansegruppa. Røsvik skole takket nei til å delta i referansegruppa. Det var også flere av de inviterte som ikke deltok i arbeidet. Møtene ble lagt til både dagtid og kveldstid for å involvere flest mulig.

Første møte med referansegruppa var 30. mai 2018. I dette møtet presenterte forvalterne hva arbeidet gikk ut på, relevante veiledere og statlige føringer og presenterte den vedtatte milepælplanen. I løpet av sommeren skrev forvalteren et utkast som ble presentert for referansegruppa 10. september 2018. Etter endringer fra referansegruppa ble utkastet presentert for Midtre Nordland nasjonalparkstyre i styresak 40/2018. Før det var en ny gjennomgang med referansegruppa 14. november 2018. Deretter ble besøksstrategien sendt til faglig godkjenning i Miljødirektoratet, 7. desember 2018.

Den ble ferdig godkjent i Miljødirektoratet 13. juni 2019 med forslag om små justeringer/omskrivninger. Disse ble behandlet av sekretariatet, før besøksstrategien ble lagt ut på høring 11. oktober, med høringsfrist 24. november 2019. Denne ble utvidet til 3. desember 2019. Det ble arrangert to åpne høringsmøter på kveldstid: Radisson Blu i

Bodø 2. desember og Valnesfjord skole 3. desember 2019. Når det åpne møtet i Valnesfjord var ferdig hadde referansegruppa sitt siste møte hvor alle høringsuttalelser og tilbakemeldingene fra folkemøtene ble behandlet. Besøksstrategien ble på nytt omskrevet før den ble presentert for Midtre Nordland nasjonalparkstyre før endelig godkjenning i styremøte 57/2019. Styret kom da med ett innspill, og besøksstrategien ble skrevet om til å imøtekomme dette. Den 4. februar 2020 ble besøksstrategien sendt til Miljødirektoratet for endelig godkjenning.

2 Kunnskapsgrunnlaget

Kunnskap om verneverdier, reiseliv og brukere er nødvendig for å få en god besøksstrategi. Sjunkehatten nasjonalpark er et relativt nytt verneområde, og mye kunnskap er tilgjengelig gjennom arbeidet som ble gjort under verneplanprosessen og med fylkesdelplanen. Det har likevel vært nødvendig å hente inn ny kunnskap på flere områder.

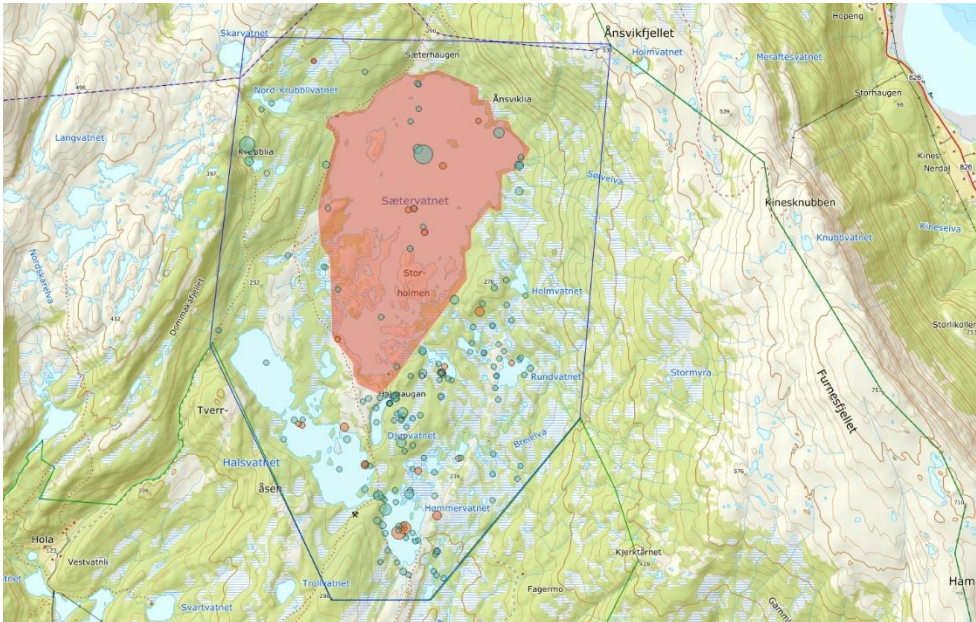
2.1 Kunnskap om verneverdier

Verneverdiene i Sjunkehatten nasjonalpark ble godt kartlagt i forbindelse med opprettelse av vernet. Fridalen er et kalkrikt område hvor man finner et stort innslag av grotter og karstforekomster, rike kalkskoger og gamle lauvskoger. Våtmarksområdene rundt Sætervatnet og Halsvatnet er dessuten viktige områder for våtmarksfugl som blant smålom, storlom, sjøorre, horndykker og fiskemåke. Med hensyn til dette har man i forvaltningsplanen sagt at organiserte aktiviteter i området mellom 15. april til 1. august som skal foregå utenfor tilrettelagt sti er søknadspliktig. Det er også observert fjellvåk i området.

I dag er området rundt Valnesfjord helsesportsenter godt tilrettelagt med klopper/planker. Området er mye besøkt, spesielt av pasienter på VHSS. Fridalen er også et populært vinterutfartsområde med oppkjørte langrensløyper og populære topturer. Vinterutfarten

vil ikke være problematisk med tanke på våtmarksområdene, men stor trafikk på vår / tidlig sommer vil kunne ha sterk negativ påvirkning på spesielt hekkende våtmarksfugl.

Bilde 2. Kart over Øvre Valnesfjord. Hvert punkt symboliserer artsobservasjoner i artskart. Til sammen er det registrert 12 rødlistede arter innenfor den blå linja.

2.1.1 Våtmarksfugl ved Hømmervatnet og Sætervatnet

Norsk institutt for naturforskning utarbeidet i 2012 en konsekvensvurdering av tilrettelegging for friluftsliv på bestanden av hekkende våtmarksfugler i området Hømmervatnet - Sætervatnet i Sjunkhatten nasjonalpark (NINA Rapport 839). Rapporten vurderer mulige effekter eller konsekvenser av økt tilrettelegging, som forventes å medføre økt menneskelig aktivitet og tilstedeværelse i området, først og fremst for hekkende våtmarksarter.

Generelt ser det ut til at våtmarksfuglene har gått tilbake i antall de siste 10-20 årene. Området har et stort potensial som hekkelokalitet for flere arter og individer. Det er ingen tydelige årsaker til denne tilbakegangen. Med bakgrunn i publiserte forskningsresultater og egne erfaringer, konkluderer notatet med at det er lite trolig at hverken allerede eksisterende tiltak så vel som planlagte vil føre til ytterligere nevneverdige negative effekter på fuglelivet i området. Dersom man skulle se ei voldsom utvikling i besøket nord/nordøst for Hømmervatnet har rapporten foreslått avbøtende tiltak.

Under befaring med Midtre Nordland nasjonalparkstyre ble det også rettet et konkret spørsmål om å bekjempe mink i området. Ifølge lokale kilder har minkbestanden tatt seg opp, som også kan være en medvirkende årsak til at flere arter har gått tilbake i området. Bekjempelse av mink er ikke aktuelt for besøksstrategi, men i alle høyeste grad aktuelt for den generelle forvaltninga av Sjunkhatten.

2.1.2 Slitasje på vegetasjon

I Sjunkhatten nasjonalpark er det få områder med stor slitasje. Tradisjonelt sett har områdene vært mest benyttet vinterstid særlig Fridalen og Erlingbu. De områdene hvor det derimot har vært stor slitasje har alle vært knyttet til ti-på-topp-turer i henholdsvis Bodø og Fauske kommune. Finnkonnakken i Bodø kommune har i en periode vært én av Bodøs ti på topp, og slitasjen ble markant større i denne perioden. Nasjonalparken tåler økt bruk uten at det vil føre til nevneverdig slitasje dersom bruken fordeles. I Fridalen er det lagt store klopper og området vil ikke bli mer slitt med økende aktivitet. For Fridalen spesielt og hele nasjonalparken generelt vil forstyrrelser være mer avgjørende på naturverdiene enn slitasje.

Ved Heia kan det oppstå en situasjon der man får mer slitasje enn i dag, men også her kan man med et enkelt avbøtende tiltak kløppegge deler av stien og den vil også tåle betydelig økning i trafikk. Det som kan være vanskelig å forutse er hvordan trafikken inn fra Heia vil være på sommerstid, siden området i dag har sin hovedtrafikk vinterstid inn til Erlingbu. Økt tilrettelegging og informasjon som følger av statusen som hovedinnfallsport vil sannsynligvis føre til økt bruk gjennom året.

Det bør kløppegges mer på stien mellom Sørfjorden og Heggmoen, fra Ryavatnet mot Trolltindvatn i tillegg er det flere plasser på stien til Finnkonnakken som bør kløppegges. Det har også kommet et innspill om å kløppegge stien opp til Kvalhornet og mot Midtiskaret i forbindelse med besøksstrategi-prosessen.

2.1.3 Naturtyper

Miljøfaglig utredning kartla i 2005 naturtyper i utredningsområdet for vern i Sjunkan-Misten. Til sammen er det kartlagt ni ulike naturtyper i Sjunkhatten nasjonalpark. Disse er fordelt på 25 ulike lokaliteter.

Tabell 1. Registrerte naturtyper i Sjunkhatten nasjonalpark med antall lokaliteter og verdi på lokaliteten. A – verdi er nasjonalt viktige naturtyper, B-verdi er regionalt viktig og C-verdi er lokalt viktig.

Naturtype	Antall	Verdi	Hvor?
Kalkrike områder i fjellet	4	B	Østerkløftfjellet og Skautuva
Bjørkeskog med høgstauder	7	A/B/C	Spredt i hele Sjunkhatten. A-verdi i Mistfjorden
Sørvendte berg og rasmarker	1	C	Mistfjorden
Terrengdekkende myrer	1	B	Loftbakken
Gammel lauvskog	5	B/C	Nevelen
Fjorder med naturlig lavt oksygenivå	1	B	
Gammel barskog	1	B	Heggvassbotn
Kalkskog	4	B/C	Øvre Valnesfjord
Naturlig fisketomme innsjøer og tjern	1	C	Åkerbergtjønna

De kjente naturtypene ligger utilgjengelig i terrenget og økt ferdsel i nasjonalparken vil ikke føre til en negativ påvirkning på disse, med noen unntak:

På Skautuva er naturtypen «kalikrike områder i fjellet» kartlagt. Denne lokaliteten inneholder et høyt antall fjellplanter, særlig området sør for nasjonalparken er rikt på karplanter. Også på Østerkløft- og Kosmofjellet er det kalkrike områder. Dersom det skal legges til rette for økt trafikk til disse fjellområdene er det viktig å kanalisere besøkende slik at slitasjen i disse områdene begrenses.

Mellom hovedinnfallsporten i Bodø kommune, Heia, og Erlingbu ligger et 3 km langt belte med «Bjørkeskog med høgstauder». Denne ligger i en sørvendt li som er såpass bratt og frodig at ferdselen her begrenser seg selv til tross for at det kan bli økt ferdsel i området, som følge av at det anlegges hovedinnfallsport ved Heia.

Innerst i Heggvassbotn ligger en gammel furuskog som har blitt klassifisert som «gammel barskog» og vurderes som nasjonalt viktig som følge av funn av rødlistede sopparter. Skogen er sterkt oppblandet med bjørkeskog. Det står også en del gadd og gamle læger i området. Disse er viktig å ta vare på ut fra å ivareta biologisk mangfold. Duokta reinbeitedistrikt har ei hytte innerst i Heggvassbotn, utover dette er det et område som er svært lite brukt i dag, og som vil bli lite brukt av besøkende.

I Øvre Valnesfjord er det flere naturtyper. Vi finner både «gammel lauvskog», «kalkskog», «naturlig fisketomme innsjøer og tjern», «Bjørkeskog med høgstauder». Flere av disse vil bli berørt med økt ferdsel i området, men dette er robuste naturtyper som vil tåle økt ferdsel og slitasje. Det må uansett tas noen forhåndsregler i dette området med tanke på de nevnte våtmarksfuglene.

2.1.4 Sårbarhetsvurdering Sjunkhatten

Det er ikke gjennomført noen sårbarhetsvurderinger i Sjunkhatten utover de nevnte naturtypekartleggingene som ble gjennomført i forbindelse med utredning av vern, og konsekvensutredning for våtmarksfugl. Det er gjennomført sårbarhetsanalyser i de andre nasjonalparkene i Midtre Nordland, men metodikken som ble brukt i disse analysene kunne ikke overføres til Sjunkhatten. Metodikken til Ecofact var først og fremst egnet i høyfjellsterreng. Norsk institutt for naturforskning har utviklet en metodikk for sårbarhetskartlegginger i verneområder, som er bedre egnet for Sjunkhatten nasjonalpark.

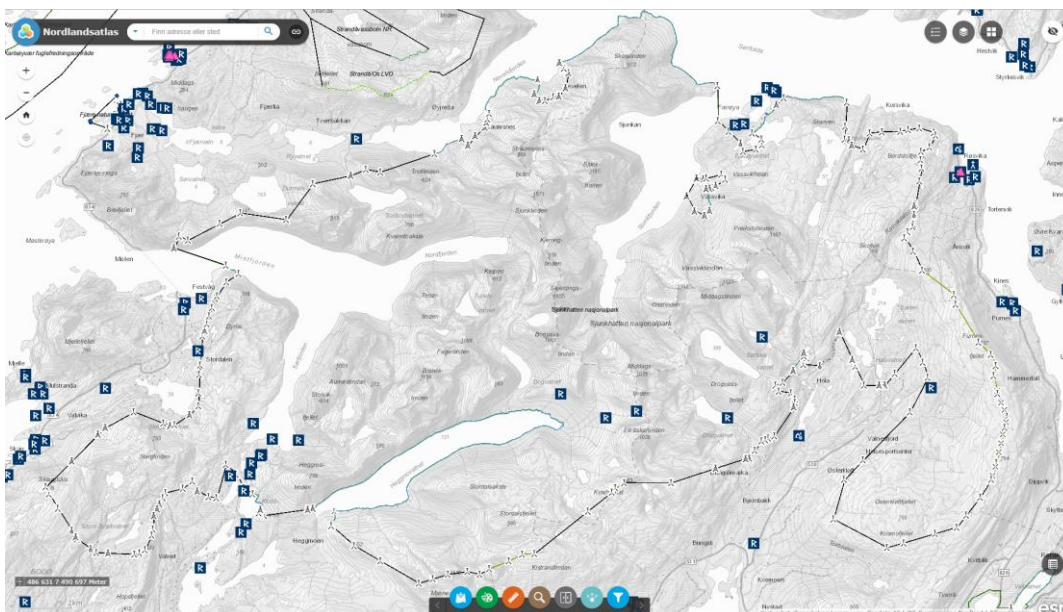
Som et tiltak i besøksstrategien ønskes det at det gjennomføres sårbarhetskartlegginger knyttet til de viktigste innfallsportene til Sjunkhatten: de tre hovedinnfallsportene (prioritert), og eventuelt de viktigste startpunktene. Disse skal gjennomføres etter ny metodikk.

Primært er det ønskelig å gjennomføre denne kartlegginga i nærhet til og langs de mest brukte stiene i nasjonalparken. Stislitasje bør også inngå i denne kartlegginga, slik at det kan settes bevaringsmål som kan overvåke slitasjeprosjekter.

2.1.5 Kulturminner

Det er registrert få kulturminner i Sjunkhatten nasjonalpark. Det begrenser seg i all hovedsak til bosetning og aktivitetsområder innerst i Sørfjorden, bosetning og aktivitetsområder innerst i Heggvassbotn. I tillegg er det registrert:

- Veganlegg ved Rundvatnet
- Bosetning og aktivitetsområde ved Drogvatnet og Huspetterheimen
- Teltboplass i Midtiskaret
- Klekkeriet ved Halsvasselva
- Kjøtt-Kjersti-hola

Bilde 3. Kart over Sjunkhatten nasjonalpark med oversikt over kulturminner

Ved innfallsporten i Øvre Valnesfjord er det rester etter gammel gruvedrift. Den gamle anleggsveien: «Stullveien» er egnet til en historisk formidlingsarena om bruken av området. Denne er blant annet beskrevet av Salten friluftsråd som et godt egnet læringssted i og ved Sjunkhatten nasjonalpark.

Slik bruken av Sjunkhatten nasjonalpark er i dag er ingen av de kjente sårbare kulturminnene eksponert for stor trafikk. Kulturminnekartleggingene for Sjunkhatten er mangelfulle, og i dagens forvaltningsplan er et av tiltakene å gjennomføre supplerende kartlegging av kulturminner i nasjonalparken. Dette tiltaket bør gjennomføres i besøksstrategiperioden.

2.2 Kunnskap om friluftsliv

I perioden 2011 til 2016 ble det gjennomført kartlegging og verdisetting av friluftsområder i alle Nordlands kommuner i regi av Nordland fylkeskommune, der kommunene og friluftsrådene gjennomførte kartlegginga. Store deler av Sjunkhatten nasjonalpark har blitt klassifisert som svært viktig friluftsområde. Østerkløft-/Kosmofjellet ble klassifisert som viktig friluftsområde. Den eneste delen av nasjonalparken som ikke vurderes som viktig eller svært viktig for friluftslivet er de sentrale fjellmassivene, med blant annet fjellet Sjunkhatten. Dette på grunn av vanskelig atkomst og tilgjengelighet.

Sjunkhatten nasjonalpark har svært mange startsteder og potensielle innfartsårer. Nasjonalparken har til sammen 77 km med stier. De mest brukte innfallsportene i dag er i Fridalen, Heia, Håla og Finnkonnakken. I forbindelse med fylkesdelplanen ble Bodø, Sørfold og Fauske utfordra på å finne en egnet hovedinnfallsport i sin kommune. Bodø valgte i dette arbeidet å fokusere på området rundt Vatnlia, Fauske ville legge sin til Fridalen og Sørfold til Røsvik som en innfallsport til sjøs.

Bodø har i ettertid gjort et vedtak i kommunestyret om å endre sin hovedinnfallsport til Heia. Dette har Midtre Nordland nasjonalparkstyre støttet opp om. Heia er det naturlige startstedet for vinterbruken inn mot Erlingbu. Det er et langt større sti-/skogsveinett rundt Heia, og det er et svært barnevennlig turområde. Innfallsporten er nærmere byen, noe som gjør det enklere for brukerne, samt at det samsvarer med tanken om at Sjunkhatten skal være «barnas nasjonalpark». Det er kortere vei fra skoler og barnehager til Heia, og området vil bli mer tilgjengelig i pedagogisk sammenheng. Det er også etablert en geologisti ved Åseli.

Røsvik skal være en kystinnfallsport, med mulighet for båttransport inn i nasjonalparken.

Hovedinnfallsportene skal ha stor grad av tilrettelegging og minimumskravene i fylkesdelplan ble satt til:

- Oppgradering av innfartsvei
- Parkering
- Informasjonstavle
- Toalettfasiliteter
- Avfallshåndtering
- Benker og bord
- Skilting og tilrettelegging av sti med rasteplasser inn mot Sjunkhatten
- Vurdere omlegging av sti ved behov

Tårnvik, Indre Nevelsfjord, Skau, Bringsli og Håla er i fylkesdelplan definert som sone 2 innfallsporten. Disse har noe lavere krav til tilrettelegging:

- Parkering/oppankring
- Informasjonstavle
- Avfallshåndtering

- Benker og bord
- Skilting og tilrettelegging av sti med rasteplasser inn mot Sjunkhatten
- Vurdere omlegging av sti ved behov

Til slutt er det sone 3 innfallsporene: Finnkonakken, Festvåg, Vatnlia, Kvalhornet, Færøyvalen og Korsvika. Minimumskravene til tilrettelegging er:

- Parkering
- Informasjonstavle
- Informasjon om avfallshåndtering
- Vurdere omlegging av sti ved behov

Besøksstrategien vil ikke lengre kategorisere disse som sone 2 og sone 3, men omtales videre som «startpunkter», og man må se på tilrettelegging på disse stedene på nytt i forbindelse med innføringa av ny merkevarestrategi.

I løpet av besøksstrategiperioden skal dagens stier kartlegges, og om det er behov for omlegging evt. åpne for at det etableres nye stier inn i nye områder. En slik kartlegging kan også generere behov for ny tilrettelegging knyttet til økt slitasje. Derfor er det mest hensiktsmessig å avvente startpunktene, til de tre hovedinnfallsporene er kommet på plass. Det er likevel områder som man må se på allerede nå, særlig områdene Bringsli – Håla og Vatnvatn – Heggmoen hvor det er stor utfart i dag, som byr på relativt store utfordringer knyttet til brøyting, vedlikehold og parkeringsmuligheter.

Fra Bringslimark kan man kjøre inn til Håla, hvor det er etablert en innfallspore i dag. Fra denne innfallsporen kan man gå i alle himmelretninger etter eget ferdighetsnivå og ønske. Går man vest kommer man opp i fjellene, og man ser at disse turene blir mer og mer populære, særlig vinterstid. Vakkertoppen, som ligger i dette området, ble valgt som en av Fauskes ti-på-topp-turer noe som genererte mye trafikk. Går man mot nord kommer man til Halsvatnet og Sætervatnet, og herfra kan man gå videre over mot Røsvik eller ned mot Fridalen. Går man østover kan man gå over Neverhaugen over til Fridalen. Her kan man besøke de gamle stullene. Det er gjort et arbeid for å lage en felles parkeringsplass og informasjonsplass for alle disse mulighetene, og dette må jobbes videre med.

Ved Vatnvatnet finner man et liknende område. Da Sjunkhatten ble opprettet skulle Vatnlia være innfallsporen til nasjonalparken. Dette området er også godt besøkt. Man kan parkere ved Vatnlia å gå opp mot Erlingbu, Steigtind, Skaugtua og videre inn i Bodømarka. Det er også mulig å parkere ved «Hatten» å gå over til Sørfjorden, som også har blitt mer populært de senere årene. Bodø JFF som eier Langvassbu inne ved Sørfjorden forteller om økt trafikk, som benytter hyttas overbygde terrasse som oppholdsrom, og har søkt nasjonalparkstyre om å få sette opp en gapahuk i området. Et annet populært område er ved Heggmoen. Her har Bodø JFF er dressurområde for hund (utenfor nasjonalparken). Dette er også et utfartsområde til Heggmotind. Alle disse mulige utfartsområdene bør sees på i sammenheng, og finne løsninger med parkering og informasjon slik at man kan få samlet dette.

Sjunkhatten er viktig utfartsområde for både Valnesfjord helsesportsenter og Sjunkhatten leirskole. Det er også planer om å etablere en folkehøgskole i Øvre Valnesfjord ved innfallsporten i Fridalen. Sjunkhatten leirskole bruker først og fremst randsonene av nasjonalparken, fjellturer til Steigtind, Mjønesticind og Heggmotind og klatreturer på «Nordsia». Leirskola arrangerer også årlige turer til Singelholha og tar ca. 150 elever hit i året. Valnesfjord helsesportsenter sin bruk er i all hovedsak knyttet til nærområdet rundt Fridalen. Pasientene benytter nasjonalparken mellom 1-2 ganger per opphold, som tilsammen tilsvarer rundt 1000 besøk i året. Nasjonalparkstatusen er viktig for å motivere pasientene, og det styrker den pedagogiske tilrettelegginga og formidlinga. Tilrettelegging er svært viktig for at deres pasienter skal kunne benytte nasjonalparken. Valnesfjord helsesportsenter har et ønske om å tilrettelegge en «*reversibel og naturvennlig tilrettelagt ferdselsåre med ledelinjer, som sikrer tilgang for rullestolbrukere, synshemmede, og mennesker med balanseutfordringer*» (videre kalt universelt utformet ferdselsåre) inn i Sjunkhatten, noe som det er tatt høyde for ved utforming av verneforskrifter. En slik tilrettelegging vil generere mer trafikk inn til nasjonalparken, men naturverdiene i området vil tåle dette.

En realisering av Sjunkhatten folkehøgskole vil også generere mer trafikk inn i området. Siden folkehøgskola skal rettes mot ungdom med funksjonsnedsettelse er det nærliggende å tro at de vil benytte seg av eksisterende tilrettelegging, og at denne kan utbedres slik at det er mulig å ta seg inn til Hømmervatn. Sjunkhatten blir da en av få nasjonalparker som kan besøkes av personer med funksjonsnedsettelser. Det er også viktig å presisere at denne typen tilrettelegging vil være tilgjengelig for alle, og barnefamilier vil også kunne nyte godt av en godt tilrettelagt ferdselsåre inn og ut av nasjonalparken.

Bilde 4 Fornøyde brukere av kloppene til Finnkonakken la igjen hilsningen: "Kjære kloppleggere, sender takknemlighetsbilde fra gårsdagens tur til Finnkonakken. Fint å gå tørrskodd over våte partier" (Foto: Gunnlaug Rakel Gjersvik)

I Øvre Valnesfjord er det tre statlig sikra friluftsområder innenfor Sjunkhatten nasjonalpark. Disse ble sikra i perioden 1971 – 1979, noe som viser betydningen området har hatt for friluftslivet lenge før det ble vernet som nasjonalpark. Et av hovedformålene til at områdene ble statlig sikra var for å opprettholde muligheten til å lage skiløyper i området:

1. Halshaugen: Erverva for friluftsmål i 1976 sammen med Bjørnbakkfossen og Halshaugen. Stort friområde i øvre Valnesfjord med variert og vakker natur, omfatter flere naturtyper og vegetasjonstyper. Et av de mest brukte friluftsområdene i Indre Salten. Lett turterreng, spesielt egna for familier med barn. Halvtimes til times bilkjøring fra Fauske og Bodø. Opparbeiding gjelder ikke eiendommen 71/1. Denne er privateid og ligger i tilknytning til det statlige området og et par andre eiendommer som er ervervet til friluftsmål.
2. Nordhaug binder de to andre områdene sammen, og utgjør et større sikra område
3. Fagermo: Variert og lett tilgjengelig naturområde i Øvre Valnesfjord i Fauske kommune. Området har variert topografi og vegetasjon, og er et av de mest benyttede friluftsområder i Indre Salten. Eiendommen inkluderer bl.a. 2 mindre fiskevatn av god produktivitet, ca. 100.000 granplanter fra 1960. Utmerket ski- og turterreng. Ligger innenfor et 85000 daa stort område avsatt for rekreasjon. Området mye benytta av beboerne i Bodø og Fauske, samt en del turister. Påstående bygning disponeres av kommunen.

2.2.1 Ski i Sjunkhatten

Sjunkhatten er et svært viktig vinterutfartsområde Det viser de tre statlig sikra friluftsområdene i Øvre Valnesfjord.

Det er særlig vinterbruken i Fridalen og Erlingbu som utgjør hovedtyngden av vinterbesøkende, men de senere år har også Håla og toppturmogighetene i området eksplodert. Det er enkle topper og det er krevende topper. Det er topper man kan komme til med bil, og det er topper man kan komme til med tog og buss. Det er også en del topper som besøkes med båt.

Valnesfjord IL preparerer løypetraseen til Valnesfjord rundt, som går innen Sjunkhatten i Fridalen/Håla. Det er åpning for å preparere denne med løypemaskin. Det er et ønske fra både idrettslaget selv og oss som forvaltningsmyndighet at man finner en fast trase for dette løpet. I tillegg har de, sammen med helsesportsenteret og lokale grunneiere utviklet «aktivitetsarena Valnesfjord» med moderne lysløyper på 1, 2, 3 og 5 km traseer og stadionfasiliteter. Her vil det på sikt bli servicefasiliteter som for eksempel toaletter. Her er det også piggeløype som benyttes av Valnesfjord helsesportsenter. Disse ligger utenfor nasjonalparken men tett inntil hovedinnfallsporten i Fridalen.

Det er også mulig å bruke løypemaskin mellom Valnesfjord helsesportsenter og Sætervatnet. Det trækkes løype med snøskuter fra Hopen til Erlingbu, og Bodø kommune har også et ønske om å trække løype fra Heia til Erlingbu med trakkemaskin.

Fra Heia kan man gå inn til Erlingbu som ligger like innenfor nasjonalparken. Dette er antakeligvis en av Nordlands mest brukte turløyper på ski om vinteren. Det er ikke gjennomført vintertelling her, men på fine dager er det vanskelig å finne parkering til tross for at det ble bygget en stor parkeringsplass ved Heia i 2013. I tillegg til å gå inn mot Erlingbu kan man også følge traseen over til Bestemorenga, som er Nordlands største knyttet til langrennssport og vinteraktivitet med akebakker, lysløyper, gapahuker og rulleskianlegg.

Utenfor nasjonalparken finner vi skitrekke både på Skarmoen og Østerkløftfjellet. Sistnevnte trekk stopper rundt 150 meter fra vernegrensa til Sjunghatten nasjonalpark. Fra Skarmoen kommer man opp på Steinmofjellet, og man kan følge fjellrekka inn mot Sjunghatten nasjonalpark.

Med andre ord har man tilbud for alle i og rundt Sjunghatten. Om du oppsøker adrenalin, rolig søndagstur, puls eller spesielt tilrettelagte løyper så finner du det hvis du besøker Sjunghatten

2.2.2 Ferdelsregistreringer i Sjunghatten

Det har blitt foretatt ferdelsregistreringer i Fridalen, Vatnvatnet og Røsvikdalen i 2012 og 2013, og så har det blitt foretatt ferdelsregistreringer ved Furumoen (Heia) i 2015-2017. Ved Finnkonakken har det blitt gjennomført ferdelsregistreringer fra 2015 – 2019. Og i 2019 ble det gjennomført telling ved Breielva.

Tabell 2. Ferdelsregistreringer i Sjunghatten nasjonalpark ved tre av innfallsporene i 2012 og 2013.

Årlige passeringer	2012	2013
Fridalen	1641	2366
Vatnvatnet	473	1000
Røsvikdalen	178	571

Tabell 3. Ferdelsregistreringer i Sjunghatten nasjonalpark ved to av innfallsporene i perioden 2015 – 2017 (* Teller var ute av drift i perioden 26. sept – 13. okt).

Årlige passeringer	2015	2016	2017	2018	2019
Furumoen (Heia)	907	913	227	0	0
Finnkonakken	5494	10859	6634*	13293	15022
Breielva	0	0	0	0	366

Finnkonakken ble utvalgt som en av Bodøs ti-på-topp turer. Dette har gitt en massiv økning i trafikken. Finnkonakken er det mest brukte enkeltturmålet i Sjunghatten

nasjonalpark, også her bør man se på ytterligere tilrettelegging (parkeringsplasser, klipper, informasjon).

Tellingene ved Finnkonakken, Vatnvatn, Røsvikdalen og Fridalen teller tilnærmet like mange folk inn som ut. Dersom man deler de totale tellingene på to så har man et relativt presist besøkstall. Det vil si at det i 2019 var 7500 besøkende på Finnkonakken. Ved Furumoen er det et helt annet bilde, der er det kun ¼ av de som går inn i området som går ut samme vei. Dette tyder på at dette er en inngang til området, men at de besøkende går rundturer og går andre veier tilbake til bilen.

2.2.3 Brukerundersøkelse

Midtre Nordland nasjonalparkstyre gjennomførte i 2017/2018 brukerundersøkelser for tre av sine nasjonalparker. I samråd med Miljødirektoratet falt endte vi på at Sjunghatten ikke trengte en brukerundersøkelse i denne omgang. Undersøkelsene ble gjennomført i Rago, Junkerdal og Saltfjellet-Svartisen som er tre veldig ulike nasjonalparker. Brukernes preferanser knyttet til friluftsliv, tilrettelegging og urørthet hadde stor variasjon mellom de tre områdene. Dette gjør det vanskelig å overføre disse resultatene til Sjunghatten.

Innenfor spørsmålene om informasjon er det likevel noen trekk som er felles for de tre brukerundersøkelsene, som kan overføres til Sjunghatten nasjonalpark.

1. De som søker informasjon før de besøker nasjonalparkene finner denne på internett, før avreise. Dette viser at det er behov for internettsider som gir god informasjon om nasjonalparken.
2. Besøkende ønsker god informasjon på parkeringsplass / innfallsport, og det er primært kart og turforslag de ønsker informasjon om.

2.2.4 Åpne husvær

Bodø jeger- og fiskerforening har to foreningshytter inne i Sjunghatten nasjonalpark. Langnesbu innerst i Sørfjorden er mest populær og har mellom 100 og 150 overnattingsdøgn i året, mens Heggvassbu midt på Heggmovatnet har rundt 45 gjestedøgn. BJFF beskriver også en situasjon der hytta blir benyttet av turgåere inn til Sørfjorden (som ikke leier hytta), og at det etterlates søppel og er til sjenanse for de som har leid hytta. Det har kommet et innspill fra Vatn-Vatnet og omegn velforening om at de ønsker å sette opp en gapahuk i Sørfjorden-området.

Erlingbu eies av Bodø bygdeungdomslag og er et viktig utfartssted i vinterhalvåret. Hytta driftes som en kafe, men det er ikke overnattingsmuligheter for besøkende her. Erlingbu har åpent fra første helga i januar til og med siste helg før palmehelg, og vinteren 2018 satte Bodø BUL ny omsetningsrekord på over 90 000 kroner. Kaféen drives på dugnad

og vaktstyrken overnatter på hytta. Totalt hadde de 160 overnattingsdøgn og opptil 70 personer har vært med på dugnadsinnsatsen.

Det er også en gapahuk ved Hømmervatnet som blir bruk som et husvære av besøkende i Fridalen.

2.2.5 Fiske i Sjunkhatten

Sjunkhatten er en nasjonalpark med rike fiskemuligheter som er lett tilgjengelige også for barn og unge. Med etablering av universelt utformet ferdselsåre i Fridalen kan det også tilbys fiske for personer med funksjonsnedsettelse, og med det alle som ønsker å prøve fiskelykken. Sjunkhatten byr på et bredt spekter av fiskemuligheter, og er kanskje den nasjonalparken ved siden av Lomsdal-Visten med flest valgmuligheter som følge av at man har en del fjordareal innenfor vernegrensa. Man kan gå på korte fisketurer etter både ørret og røye sommer som vinter. Du kan prøve lykken i stilleflytende meandrerende elver, strie kulper, små og store vatn innen nasjonalparken, og man kan fiske fra land og fra båt i fjordene. Det finnes også lakseførende vassdrag for de som vil bryne seg på anadrome fiskeslag. Sjunkfjorden og Mistfjorden har i all tid vært viktige for det kommersielle fisket. Det står mer om det i kap. 2.4.4.

Som følge av at det er så mye privat grunn i Sjunkhatten kan det være vanskelig å kjøpe fiskekort / skaffe grunneiers tillatelse. Denne utfordringa merkes best i Bodø kommune der det er mange grunneiere og det er særdeles liten organisering ved salg av fiskekort i disse vannene. I Fauske kommune er dette organisert med eget fiskekort på inatur.no. Ungdom under 18 år fisker gratis (men må ha fiskekort). I Sørfold er det også vanskelig å finne fiskekort til vatn/elv rundt Færøyvalen, Korsvika. På statsgrunn kan fiskekort kjøpes på inatur.no.

2.2.6 Organisert friluftsliv

Til at Sjunkhatten ligger så nære Bodø, og hovednedslagsfeltet til Bodø & omegn turistforening, har foreninga lite aktivitet inne i nasjonalparken. Tidligere har de arrangert turer fra Nordvika i Valnesfjord til Kjerringøy. Våren 2018 kjøpte Bodø kommune opp hytta ved Tussvatnet og i denne overdragelsen ligger det en avtale om at BOT disponerer og drifter bygningene på eiendommen. Dette blir BOTs første markahytte. Det er god traktorvei til hytta og man kan både benytte rullestol, sykle og trille barnevogn inn dit på sommeren. Hytta ligger 1,5 km fra vernegrensa og annonseres allerede som inngangsport til Sjunkhatten. Hytta ligger i nærheten av hovedinnfallsporten Heia og dette vil trolig føre til økt bruk av området. Særlig kan man tenke seg en stitrasé fra Tussvatn til Erlingbu som spesielt relevant for økt ferdsel. Fjellsportgruppa til BOT er litt mer aktiv, og arrangerer både toppturer på ski og fots. I år arrangerer de tur til Korsviktinden 7. juli og til Kjerringtind i september, men disse er ikke årlige.

Bodømarkas og Tverlandsmarkas venner har gjennomført en del tilrettelegging innen disse områdene.

Motbakkeløpet «Heggmotinden opp» ble for første gang arrangert i 2018 i regi av Tverlandet Idrettslag. Idrettsarrangementet er såpass omfattende at det ble vurdert til å kreve dispensasjon fra verneforskriften da det kan skade naturmiljøet. Det var 55 deltakere i 2018, men arrangøren ser for seg at motbakkeløpet skal bli et årlig arrangement, slik at deltakelsen forventes å øke i årene fremover. Det ble i dispensasjonen satt et øvre tak på 500 deltakere, og at løpet ikke skal arrangeres dersom det er mye nedbør. Sistnevnte er nok heller ikke aktuelt fra arrangørens side med tanke på sikkerhet.

De siste årene har det blitt arrangert en del organiserte toppturer på ski i fjellene i og rundt Sjunkhatten. Det er to relativt store årlige arrangement: Basecamp Mistfjorden/Nordvika og Highcamp Nord. Basecamp arrangeres årlig av BOT Fjellsport med 20-40 deltakere. Hele arrangementet foregår inne i nasjonalparken. Highcamp Nord arrangeres i grensefjellene sør i nasjonalparken på: Heggmotind, Mjønestindan, Eiteråskartind og Kvalhornet i tillegg til flere andre fjelltopper i distriktet (utenfor nasjonalparken). Deltakere melder seg på turer etter vanskelighetsgrad. Til sammen er det rundt 100 deltakere på Highcamp Nord, noe som tilsvarer rundt 5-10 per tur. Arctic Haute Route, som er en storsatsning på skiturisme med båt langs Lofoten og Lyngsalpene, går per i dag fra Svolvær og nordover, men Sjunkhatten som en voksende skidestinasjon kan gjøre området aktuelt for denne ruta også.

I grensefjellene i sør kreves det ingen organisering for å komme seg til topps, men det er mange spennende topper inne i fjordene som krever atkomst med båt. Da er det ofte privatpersoner som leier båt og inviterer flere til å delta for å fylle opp båten. Dette kan defineres som organisert ferdsel. Slik ferdsel er derimot ikke definert som skadelig for naturmiljøet og er derfor ikke søknadspliktig.

Det gjennomføres også spredte guidede klatreturer i nasjonalparken, men omfanget er per i dag veldig lite. Man kan ikke utelukke at Sjunkhatten kan bli mer attraktivt for klatrere i årene som kommer.

Sørfold lokalhistorielag arrangerer i samarbeid med Sulitjelma turistforening, Fauske slektshistorielag og UL Fremsyn en årlig tur fra Røsvik til Øvre Valnesfjord. Turen markerer de gamle kirkevandringene der innbyggere fra Øvre Valnesfjord vandret over til Røsvik. Vandreruta var også mye brukt under krigen. Dette er en av få vandreruter i Sjunkhatten, der man går fra A til B.

Bedriftsidrettens ti-på-topp turer er også en viktig aktør i Sjunkhatten. Besøkstallene er beskrevet i tabell 4. Det må etableres bedre dialog med Bedriftsidretten i Nordland for å være med på å påvirke hvilke fjelltopper som blir valgt ut. Dette for å unngå slitasje i naturen og utfordringer knyttet belastning på lokalbefolkning og infrastruktur som for

eksempel parkering og brøyting. Finnkonnakken, Kistrandtind og Kalfjellet er i dag fjelltopper som har blitt benyttet til ti-på-topp. Finnkonnakken ligger inne i nasjonalparken, mens Kistrandtind og Kalfjellet utgjør grensetopper.

Tabell 4. Antall registreringer. Bedriftsidrettens ti-på-topp.

Årlige registreringer	2016	2018
Finnkonnakken	1322	522
Kistrandtind		666
Kalfjellet		142

Vi ser at det er rimelig stort avvik mellom deltakere i ti-på-topp og antall passeringer på telleren. På telleren ble det registrert 13293 passeringer. Tar man høyde for at personer telles både inn og ut av området vil det si at 6646 personer passerte telleren dette året.

I stortingsmelding 19 (2016–2017) «Reiselivsmeldinga» ligger det ei forutsetning om at reiselivet i større grad kan ta i bruk nasjonalparkene. Reiseliv, forvaltning og friluftsansjoner skal lage retningslinjer/kriterier for denne typen bruk av nasjonalparken. Midtre Nordland nasjonalparkstyre lager en overordnet besøksstrategi for alle sine verneområder, hvor vi blant annet ser på et slikt kriteriesett og hvordan vi skal håndtere en økning i turisme inn i våre nasjonalparker. En del viktige spørsmål må besvares; hvordan nå ut med informasjon og hvordan oppnå dialog? Hvordan differensiere i tid og rom? Slike arenaer må man prøve å finne i løpet av den første besøksstrategiperioden.

Samtidig som man må avklare om hva som er søknadspliktig eller ikke. I stortingsmelding 18 (2015–2016) «Friluftsliv – Natur som kilde til helse og livskvalitet» er det lagt til grunn at det skal være likebehandling av kommersiell og ikke-kommersiell aktivitet, og at oppmerksomheten bør rettes mot i hvilken grad ulike aktiviteter kan påvirke verneverdiene i det enkelte tilfelle. Nasjonalparkforskriftene skal derfor endres slik at det utslagsgivende kriteriet for hvorvidt organisert ferdsel er søknadspliktig eller ei, er om ferdselen kan skade verneverdiene. Det vil i denne sammenhengen også sees på eventuelle konsekvenser for grunneierne og de bruksberettigede i nasjonalparkene.

I forbindelse med denne friluftsmeldinga skal det også utredes hvor vidt sykkelforbudet skal oppheves i alle norske verneområder.

Bilde 5 Fridalen i Øvre Valnesfjord

2.3 Kunnskap om reiseliv

2.3.1 Norsk reiseliv- en næring i vekst

Reiselivsnæringen er en av verdens raskest voksende næringer og norsk reiseliv har opplevd en enorm vekst de siste årene. Økt globalisering, svakere kronekurs og en langsiktig profilering av Norge som et trygt reisemål med unik natur har ført til at stadig flere turister kommer på besøk. Det som startet på midten av 1800- tallet med noen få engelske fjellvandrere har i dag utviklet seg til en milliard næring. I 2016 sto reiselivsnæringen for 4,2 % av norsk BNP, tilsvarende et samlet turistkonsum på 170 milliarder kroner. De senere årene har man sett en tydelig økning i asiatiske turister, noe man antar bare vil øke i årene som kommer.

«Powered by nature» er slagordet Innovasjon Norge bruker i sin markedsføring av Norge som reisemål og understreker hvilken sentral plass naturen har i norsk reiseliv. Hele 70 % av de utenlandske turistene har «å oppleve naturen» som et av sine hovedformål med å reisen til Norge, dette er også en av hovedformålene for norske turister på tur i eget land. Fjell, fjord, natur og kultur er kjernen i norsk reiseliv og store deler av næringen er knyttet til ulike aktiviteter og opplevelser i naturen.

Grunneiere og landbruksnæringen har en sentral rolle i norsk reiselivsnæring som i stor grad baserer seg på god tilgjengelighet til friluftsområder og levende kulturlandskap tilgjengelig for ferdsel. Etterspørselen etter natur- og aktivitetsbasert reiseliv er økende noe som setter høyere krav til både næringen selv, de reisende og tilretteleggere for næringen. Økende krav til sikkerhet og tilrettelegging av opplevelsene i naturen krever

høyere kompetanse i næringen og en god dialog mellom guider, reiselivsnæring forøvrig, forvaltning, annet næringsliv og lokalmiljø for å finne gode, langsiktige løsninger som ivaretar både de reisende og lokalbefolkning.

Internasjonalt har verneformen nasjonalpark en spesiell posisjon og nesten 40% av de utenlandske turistene hadde nasjonalpark som et av formålene med reisen sin til Norge i turistundersøkelsen 2016. Vern gir status og naturen i verneområder oppfattes som unik, spesiell og ekstra verdifull å oppleve. For nordmenn er tallet noe lavere, med 15% som svarte at besøk til en nasjonalpark var blant hovedformålene for deres reise.

Norsk reiseliv er sterkt sesongpreget og sommersesongen har tradisjonelt vært den største sesongen, men man ser en klar vekst i vintersesongen de senere årene. Denne veksten er spesielt tydelig i Nord- Norge som har opplevd en femdobling i antall gjestedøgn de siste ti årene, med en vekst på 18% i 2017.

Veksten Norsk reiseliv opplever gir utviklingsmuligheter og fremtidsutsikter med nye arbeidsplasser og lokal utvikling, spesielt i distriktskommuner der endringer i samfunnet for øvrig svekker mulighetene for mer tradisjonelle næringer. Med stor vekst og nye muligheter kommer også utfordringer. Økende antall reisende kan bli, og er mange steder allerede, en belastning for natur- og kulturmiljø og lokalsamfunn. For å imøtekomme disse utfordringene er det viktig at de ulike deler av næringen, forvaltning og lokalmiljø samordnes for en helhetlig utvikling.

Den sterke markedsføringen av norsk natur som grunn for å besøke landet skaper forventninger om en ren, urørt og godt forvaltet natur der naturressursene hverken ødelegges eller forringes. Bærekraftig forvaltning er ikke et fenomen, men den eneste reelle veien å gå for et fremtidsrettet reiseliv der stadig flere turister etterspør bærekraftige opplevelser og destinasjoner. Dette har Innovasjon Norge tatt på alvor gjennom utviklingen av 10 prinsipper for et bærekraftig reiseliv og en internasjonalt godkjent sertifiseringsordning for destinasjoner; «Bærekraftig reisemål».

2.3.2 Reiselivsstrategi Nordland

Nordland er rik på natur og naturopplevelser med en befolkning som er flinke til å ta i bruk de mulighetene naturen deres gir. Det har skjedd mye innenfor reiselivsnæringen i fylket de senere årene gjennom både forskning, utvikling og vekst for næringen. I 2018 ble Nordland frem som et av de mest populære feriedestinasjonene for det norske markedet, der hele 20,1% valgte Nordland som drømmefylket å feriere i.

I 2017 lanserte Nordland fylkeskommune sin strategi for reiseliv- og opplevelsesnæringer i Nordland de frem mot 2021. Under tittelen «Opplevelser langs verdens vakreste kyst» skal det jobbes for bærekraftige reiselivsbedrifter og lokalsamfunn gjennom samarbeid og nyskaping. Visjonen for reiselivsstrategien er: Mat, kultur og natur! Nordland skal levere opplevelser i verdensklasse.

Strategien vektlegger fire satsningsområder med tilhørende tiltak. Utvikling av fellesgoder er et av satsningsområdene, der alle tiltak i større eller mindre grad vil påvirke nasjonalparkene. Det skal som tiltak her gjennomføres pilotprosjekt på både fellesgoder og besøksforvaltning (Lofoten, Vega, Meløy), tilrettelegges med god skilting til severdigheter i fylket, der nasjonalparkene trekkes frem spesielt, og det skal jobbes med universiell utforming av reiselivsprodukter. Andre tiltak med spesiell interesse for besøksforvaltning av nasjonalparkene er videreutvikling av Reiselivsarena Nordland med vekt på opplevelsesnæringene, fokuset på kompetanseheving og tilrettelegging for økt verdiskaping i næringen og videreutvikling av kollektivtilbudet i fylket. Fylkeskommunen skal bidra til etablering av en arena for aktører innen naturbaserte opplevelser for å sikre en koordinert utvikling mellom offentlige forvaltere (som nasjonalparkforvaltere) og opplevelsesnæringen.

2.3.3 Reiselivsstrategi Salten

I likhet med fylkeskommunen satser også Saltenregionen på videreutvikling av en bærekraftig reiselivsnæring. Strategiplan Reiseliv Salten 2017- 2027 er en strategiplan for reiselivsnæringen som skal ligge til grunn for den kommunale satsningen på reiseliv i regionen. Kommunene har en viktig rolle som vertskap, produkteier, rammesetter og utviklingspartner for reiselivsnæringen. Skal næringen ha mulighet for vekst, må den integreres i lokale og regionale utviklingsprosesser der det må settes av både økonomiske og menneskelige ressurser. Strategien er vedtatt av alle de ni Saltenkommunene.

Visjonen for strategien er «Salten- opplevelser som setter spor» der hovedmålet med strategien er å øke verdiskaping og sysselsetting i reiselivsnæringen. Et bærekraftig reiseliv skal ligge til grunn for utviklingen, og strategien viser til de 10 prinsippene for et bærekraftig reiseliv. Strategien legger opp til at Salten som destinasjon bør se på mulighetene for å bli sertifisert som «Bærekraftig reisemål». Naturen trekkes frem som et av tre områder der Salten har et stort markedspotensial og det at regionen har fem av Nordlands ni nasjonalparker trekkes frem som et unikt utgangspunkt for en bærekraftig reiselivsutvikling.

Strategien har fem satsningsområder: Samskaping, destinasjonsorganisering, opplevelsesutvikling, vertskapsrollen og Bodø som motor. Ved siden av overordnede markeds- og tilretteleggingstiltak innenfor alle de fem satsningsområdene er naturen trukket frem som eget satsningsområde under «opplevelsesutvikling». Under tiltak her skal det gjennomføres en SWOT-analyse av strategiske fortrinn for Salten innen områdene natur, kultur og mat, utarbeides muligheter for etablering av næringsaktivitet i nasjonalparkenes randsoner, jobbes med skogrydding langs veiene i Salten og jobbes for en ny merkevare for nasjonalparkene i Salten. Med Miljødirektoratets nye merkevare «Velkommen inn» lansert i 2015 vil det siste tiltaket allerede være utført. Blant andre tiltak relevant for nasjonalparkenes besøksstrategi er kommunenes vertskapsrolle for de besøkende der skilting, turistinformasjon, digital informasjon og samferdsel trekkes frem.

2.3.4 Destinasjonsselskap

NordNorsk reiseliv er landsdelsselskapet for reiselivet og har som formål: å etablere og utvikle Nord- Norge som helårs reisemål gjennom utvikling, markedsføring og tilrettelegging for salg av nordnorske reiselivsprodukter til beste for sysselsetting, bosetting og allmenne interesser for øvrig i Nord- Norge.

Som en del av satsningen på reiselivsnæringen i Salten ble det av Salten regionråd tatt initiativ til en helhetlig organisering og markedsføring av reiselivsnæringen i regionen. Dette initiativet følges opp av VisitBodø som fra 2018 markedsfører hele regionen gjennom sine kanaler under Bodø Salten. De jobber regionalt, nasjonalt og internasjonalt for å trekke nye reisende og markeder til regionen. Gjennom side nettsider, visitbodo.com, markedsføres aktiviteter og attraksjoner, med mulighet for booking. Nasjonalparkene trekkes frem under både fanene «naturlig lykke» og «opplevelser med barn i Bodø og Salten».

Sjunkhatten nasjonalpark trekkes ved flere anledninger frem som «barnas nasjonalpark» av destinasjonsselskapet.

2.3.1 Nøkkeltall for turisme i Salten

Reiselivsnæringen bidrar med 541,8 millioner kroner til Saltens verdiskaping, med Bodø som den helt klart største reiselivskommunen i regionen med sine 420,8 millioner kroner i verdiskaping.

Fra 2000 til 2016 har overnattingsbedriftene i Salten opplevd en vekst på 18%, tross en sterk nedgang i 2013 som har vedvart de senere år. I 2016 hadde Salten 557 424 overnattinger, 339 378 av disse i Bodø. Ser man på overnattingstall, generell utvikling og sesong skiller Bodø seg klart ut på alle felt. Strategisk utviklingsarbeid og videreutvikling av produktsortiment i kombinasjon med betydelig kapasitetsvekst innenfor hotell og overnatting har sikret en positiv utvikling tross periodevis nedgang i Nordlandsk reiseliv generelt. VisitBodø har stått sentralt i dette arbeidet og det er grunn til å tro at satsningen på hele Saltenregionen som destinasjon vil bidra til en lignende positiv utvikling for regionen utenfor Bodø også.

Det er hotellmarkedet som har opplevd den største veksten innenfor overnatting med 14,5 % vekst i perioden 2000- 2016. I samme periode har campingturismen blitt redusert med nesten 30%. Dette til tross for at camping utgjør en stor del av overnattingskapasiteten i regionen. Utviklingen her har stor betydning for lokal verdiskaping knyttet til sommer- og rundreiser.

2.3.2 Reiselivsaktører rundt Sjunkehatten nasjonalpark

Med nærheten til en stor reiselivsby som Bodø har også Sjunkehatten nasjonalpark svært mange reiselivsaktører i nærområdet sitt. I følge en rapport fra Nordlandsforskning finnes det 1180 bedrifter i reiselivsrelaterte bransjer i de tre kommunene som Sjunkehatten nasjonalpark ligger i. 970 av disse ligger i Bodø, 181 i Fauske og 29 i Sørfold. I denne sammenhengen regnes alle bedrifter som har verdiskaping knyttet til reiseliv med. Det vil være langt færre aktører som har verdiskapingen sin direkte eller indirekte knyttet til Sjunkehatten nasjonalpark.

For transportbransjen vil nasjonalparken representere et potensielt kundegrunnlag for taxi- og busselskaper, samt for ulike leverandører av bestillingstransport (charterbåt/ fly) der opplevelser knyttet til nasjonalparken kan representere nye produkter. Per i dag kunne vi ikke finne at det er selskaper som tilbyr dette, men spesielt til vanns ser vi et potensial for ulike former for opplevelsesturisme knyttet til fjordene i nasjonalparken. Stella Polaris og Arctic cruise er to leverandører som tilbyr opplevelser med båt, men per i dag ikke i nasjonalparken.

Saltenregionen har i dag stor bredde innenfor natur- og kulturbasert reiseliv, noe som gir godt grunnlag for videreutvikling og økt verdiskaping innen aktiviteter og opplevelser. Nasjonalparker representerer en attraksjon i seg selv og med økende interesse for å oppleve natur, også hos dem med manglende forkunnskaper, åpner for verdiskaping knyttet til guiding og formidling. Per i dag er det bare Albmi adventures som tilbyr guiding i nasjonalparken, men det er andre selskap i regionen med potensial for fremtidig satsning.

Regionen har flere overnattingsbedrifter som har potensial for å bruke nasjonalparken i sin markedsføring. Per i dag er det bare Kobbelv vertshus og Kjerringøy hotell som bruker nasjonalparken i sin markedsføring.

Det finnes også serveringsbedrifter med nærhet til nasjonalparken som kan få trafikk som følge av turister på besøk i nasjonalparken, men ingen som i dag profilerer seg på dette.

2.4 Kunnskap om næringsvirksomhet i nasjonalparken

Næringsvirksomhet i nasjonalparken begrenses i all hovedsak til reindrift, landbruk og fjordfiske i tillegg til reiselivsaktiviteter. Det er også veddrift knyttet til fast bosetning i Vassvika. Gården driver med også med sau og fiske.

2.4.1 Reindrift

Hele Sjunkhatten nasjonalpark benyttes som beiteland for Duokta reinbeitedistrikt. Duokta har tre siidaandeler, og et øvre reintall på 900 rein. Nasjonalparken har ulike sesongbeiter, men det er vårbeitene/kalvingslandet som besøksstrategien bør ta spesielt hensyn til. Det viktigste kalvingslandet er tilknyttet Færøyvalen, Vassbotndalen og Sjunkfjorden. I disse områdene bør reinen få fred fra 1. mai til midten av juni. Her bør det ikke foregå organiserte turer, eller aktiviteter i regi av reiselivet.

Generelt er det viktig å få frem at nasjonalparken benyttes i reindriftnæringa. Dette er både for at folk skal ha forståelse for eventuell aktivitet og installasjoner i områder, og for at de besøkende skal vise hensyn i møter med rein. I 2014 ble brosjyren «tamrein og friluftsliv» utarbeidet i regi av Nordland nasjonalparksenter og Midtre Nordland nasjonalparkstyre som beskriver situasjonen til reinen i en karrig høyfjellsnatur, og menneskers mulighet til å benytte seg av allemannsretten og hva dette innebærer i form av forstyrrelser for reinen.

I området rundt Vatnvatnet er det mange hytter. Dette fører til at passasjen mellom Sørfjorden og Klubbvatnet er veldig viktig for å ivareta reinenes trekk mellom Bodø-halvøya og fastlandet. Bodø kommune har i tidligere saker vært negativ til aktiviteter i dette området.

Duokta har få installasjoner inne i nasjonalparken. Ei reindriftshytte og gamle ved Heggmobotn, ei gjeterhytte og gamle ved Nord-Krubbvatnet og en gamle ved Skarvatnet. Ellers brukes det en del arbeidsgjerder, men disse settes opp ved behov og fjernes etter bruk.

Bilde 6. Kart over Sjunkhatten nasjonalpark. Polygoner med tett grønn skravering er de viktigste kalvingslandene, mens de polygonene med mindre tett skravering er områder reinen trekker til etter kalving. Disse vurderes som mindre sårbare.

2.4.2 Landbruk

I tillegg til å være et viktig beiteområde for rein er også deler av Sjunkhatten nasjonalpark brukt som utmarksbeite for sau. I de østre delene av nasjonalparken beiter om lag 1500 sau.

I Vassvika i Sjunkfjorden slippes sau på beite, som beiter rundt hele fjordsystemet. Det er også planer om å starte opp et større saubruk i Ånsvik (300 vinterfora sau), som vil beite inn mot nasjonalparkgrensa.

Økt besøk ved innfallsportene vil heller ikke ha noen nevneverdig effekt på beitenæringa.

Det er lagt til rette i verneforskriftene for at de gamle innmarkene kan istandsettes i form av beite, slått, hogst av lauvtreoppslag og rydding, men ikke jordbearbeiding/pløying.

2.4.3 Skogbruk

De fastboende i Vassvika hogger og selger ved. Vedhogsten foregår delvis innenfor nasjonalparken. Vedhogstområde er definert i forvaltningsplanen. Det er også en del plantet gran i Sjunkhatten. Dette har vært et stort skjøtselstiltak de senere årene. I årene som kommer skal det i større grad fokuseres på at grana skal tas ut av nasjonalparken, og ikke bli liggende til nedbrytning.

2.4.4 Fiske

I 2018 var det seks fiskebåter som benytter Sjunkfjorden under yrkesfiske. Dette kan variere fra år til år etter hvor bra fisket er. Av disse seks er to båter fra Vassvika og fire fra Strøksnes. Fjorden blir benyttet av yrkesfiskerne vinter og vår, mens den på sommeren benyttes av fritids/turistfiskere.

Leder i Sørfold fiskerlag tror ikke økt turisme i Sjunkfjorden vil bli noe problem for yrkesfiskerne.

Bilde 7 Salten Veteranbåtlags «M/S Blomøy» inne i Sjunkfjorden

2.5 Sammenstilling og situasjonsanalyse av kunnskap

Kunnskapsgrunnlaget for nasjonalparken er godt. Med de supplerende undersøkelsene som har blitt gjort har man god kunnskap om så vel verneverdier som bruk og brukere.

Dagens ferdsel i Sjunkhatten er beskjeden sammenlignet med mange andre nasjonalparker i Norge, hvis man ser bort fra Finnkonnakken. Kunnskapsgrunnlaget viser at nasjonalparken tåler økt ferdsel uten at det vil true verneverdiene. Det har vært en målsetting ved opprettelsen av Sjunkhatten at bruken av området skulle økes, særlig av barn, unge og folk med funksjonsnedsettelse. Topografien i Sjunkhatten tilsier at ferdsel i de indre delene av nasjonalparken vil være begrenset også i framtida. Det vil heller ikke være noe poeng å tilrettelegge disse områdene for økt bruk. De som besøker disse områdene vil trolig ikke ha noe mer tilrettelegging.

Grotter, våtmarksfugler og hekkende rovfugler er de mest sårbare verneverdiene i Sjunkhatten i dag. Det bør ikke legges til rette for økt ferdsel i grottene, og det bør utvises stor varsomhet ved eventuelle dispensasjoner for kommersiell guiding, og det bør stilles strenge krav til kunnskap dersom noen søker om guiding i de mest sårbare grottene.

Våtmarksfugl og rovfugl er først og fremst sårbar for forstyrrelser og ferdsel på vårvinteren. Det er i all hovedsak i Øvre Valnesfjord at disse artene er utbredt. Vinterbruken av området er omfattende. NINA Rapport 839 konkluderer med at det er lite trolig at eksisterende tiltak eller planlagte tiltak vil føre til ytterligere nevneverdige negative effekter på fuglelivet i området. Det bør informeres om båndtvang jfr. hekketider, sau og rein på beite. Disse tiltakene bør vurderes før det gjøres ytterligere tilrettelegging i området.

Toppturer til grensefjellene (Kvalhornet, Mjønesticindan, Kistrandtind) samt Heggmotind/Eiteråskartind har hatt en stor vekst de siste årene. Mye kan skyldes Torgeir Kjus bok «Toppturer rundt Bodø» som beskriver 89 toppturer i området, inne i Sjunk- og Mistfjorden og fjellrekka som danner vernegrensa til Sjunkhatten nasjonalpark, helt inn til Håla. Fri Flyt beskriver boka slik: «De aller fleste skisporene legges i fjellene rundt Valnesfjorden, der Heggmotinden, Nattmålstuva og Kvalhornet er mål for kveldsturer med hodelykt, og Kistrandfjellet byr på alt en leken skikjører kan ønske seg. «...» Med båt fra Festvåg til Breivika, kommer du inn i toppturparadiset Mistfjorden, her ligger toppene tett i tett perfekt for en vårtur i april eller mai. Idylliske Sjunkfjorden er omgitt av høyreiste tinder, mange av dem med skikjøring i nordvendte sider, hvor du kan finne tørrsnø i mai». Heggmotinden ligger inne i nasjonalparken, mens vernegrensa følger det høyeste punktet på Kvalhornet, Kistrandfjellet og Mjønesticind (senere omtalt som grensefjellene). Denne vinterbruken har liten negativ påvirkning på verneverdier, men skikjøring i Sjunkfjorden i mai vil være svært negativt for reindrifta da dette området er viktig kalvingsland. Denne turen krever båt, og det bør være mulig å begrense slik trafikk fra 1. mai gjennom god dialog mellom skimiljøet, reindrifta og evt. skyssbåter. Gode guider kan også være med å bidra til å trekke trafikken bort fra dette området i mai. Veksten i skikjøring i grensefjellene i sør har skapt noen utfordringer knyttet til infrastruktur. Fauske

kommune fikk våren 2018 støtte fra Miljødirektoratet på 293 000,- til å utvide parkeringsmulighetene til dette området. Trolig vil disse midlene løse noen av de utfordringene som har vært vinterstid knyttet til parkering og brøyting som følge av at folk parkerer i veiskuldra. Skulle økningen vedvare må også nasjonalparkstyret se på mulighetene til å bidra til å bedre infrastrukturen. Skibuss fra Bodø til Nordvika/Håla kunne vært et grep som hadde medført at færre bruker privatbil, og parkeringsutfordringene på strekningen reduseres. En lettere tilgjengeliggjøring av disse fjellene kan også bidra til å gi et økt marked for guidebedrifter, og det vil helt sikkert danne seg et behov for flere guider, spesielt knyttet til skikjøringa, men også noen av de toppturene som er aktuelle til fots, og klatring om dette også skulle bli mer interessant.

I fylkesdelplan for Sjunkehatten har hver kommune valgt hver sin hovedinnfallsport. Heia, Fridalen (Øvre Valnesfjord) og Røsvik. De to førstnevnte er i dag populære vinterinnfallsporter, og Fridalen brukes hyppig av VHSS. Med ny veiskilting, bedre tilrettelegging og en generell økning i besøkende som oppsøker nasjonalparkene vil man tenke seg en vesentlig økning i sommerbruk. Det vil bli økt behov for blant annet klopplegging, spesielt ved Heia. I Fridalen er det i dag klopplagt, men her er det et ønske fra VHSS om å oppgradere kloppene til en universelt utformet ferdselsåre. En tilrettelegging som vil gjøre Sjunkehatten nasjonalpark unik da den blir tilgjengelig for alle, også personer med nedsatt funksjonsevne. I Røsvik må det anlegges ny småbåtkai, og i den forbindelse bør det sees på muligheter for å lage et servicebygg med toalett/dusj og informasjon om nasjonalparken og atkomst med båt.

En del av de andre innfallsportene som ikke er definert som hovedinnfallsport bør også opprustes. Veien til Indre-Nevelsfjord må oppgraderes, og det må skiltes til parkeringa. Parkeringsplassen bør også utbedres for at ikke biler skal stå i veien for atkomsten til fritidsbebyggelsen. Finnkonakken var ikke spesielt fremhevet da fylkesdelplanen ble utformet, men etter at fjellet ble en særlig populær ti-på-topp-tur har forutsetningene for denne innfallsporten endret seg. De siste årene har Midtre Nordland nasjonalparkstyre gjennomført klopplegging i samarbeid med Bodømarkas venner for å bøte på slitasjeskadene. Det er behov for ytterligere tilrettelegging i området, kanskje spesielt i forbindelse med parkeringsplass. Det er også stort behov for å avklare hva som skal skje med veien inn til Håla. Der er det satt i gang et arbeid for å se hvordan de ulike aktørene kan være med å bidra. Bruene må utbedres slik at det er mulig å komme inn med tyngre kjøretøy til videre opprustning av vei, og så må det komme på plass ei løsning på vinterbrøyting.

Bilde 8 Parkeringsplass ved Ryavatnet, på tur til Trolltindvatn på Kjerringøy.

3 Mål og strategiske grep

Hovedmålet for besøksforvaltninga i Sjunkehatten nasjonalpark skal være å sikre og ivareta verneverdiene i nasjonalparken, samtidig som man gjør den mer tilgjengelig for alle barn og unge. Det er verneverdiene som utgjør besøks- og opplevelsesverdiene og gjennom å ta vare på, og forvalte det, vil man ha et attraktivt besøksmål i dag og for kommende generasjoner. Dette vil bidra til verdiskapning i både tid og rom.

Delmål:

- Styrke «Sjunkehatten» som begrep
- Gi de besøkende, særlig barn og unge, gode opplevelser gjennom høy kvalitet på innfallsporter, start- og utkikkspunkt.
- Gjøre hovedinnfallsporene mer synlige, og utvikle nasjonalparken som merkevare og besøksmål
- Bidra til økt verdiskapning i lokalsamfunnene gjennom god samhandling med næringsaktører som i dag bruker nasjonalparken, brukergreper, reiseliv og kommunene
- Gi begrepet «barnas nasjonalpark» innhold ved at barn får et spesielt fokus i arbeid med tiltak og prosjekter
- Bidra til å legge til rette for at Sjunkehatten kan bli en av Nord-Norges viktigste skidestinasjoner

3.1 Strategiske grep

For å nå målene for besøksforvaltninga skal økt ferdsel kanaliseres til ytterkantene av nasjonalparken og områder som tåler økt besøkstrykk. Det skal også utarbeides informasjon som øker forståelsen av særpreget med Sjunkhatten nasjonalpark. Informasjonen må også gjøre det lettere for de besøkende å velge «rett» tur eller destinasjon ut fra egne forventninger, ønsker, kompetanse/erfaring og fysisk form. Sjunkhatten må også skiltes fra viktigste ferdselsårer.

3.1.1 Kanalisere ferdsel – fokus på hovedinnfallsporter

Økt ferdsel i Sjunkhatten skal på sommerstid kanaliseres til ytterkantene ved innfallsportene. Det skal utarbeides informasjonspunkt ved hovedinnfallsportene som skal bidra til å øke attraksjonen og gjøre nasjonalparken kjent. Det har i forvaltningsplanen vært ei målsetting om at bruken av nasjonalparkene skal økes ved hovedinnfallsportene, og at kanalisering skal sørge for at dette ikke skjer i konflikt med verneverdier. Kanaliseringa inn fra Øvre Valnesfjord skal så langt mulig gi økt tilgjengelighet og utføres med universell utforming. Rapporten «Friluftsliv for funksjonshemmede i Sjunkhatten nasjonalpark» beskriver en rekke tiltak som kan være aktuelle. Det skal utformes et forslag til en universelt utformet ferdselsåre fra VHSS, Fongenhytta, Hømmervatnet. Hvis denne blir anlagt i kommende periode, kan man videre se på mulighetene for en slik ferdselsåre videre på vestsiden av Hømmervatnet.

BOT har overtatt drifta av Tussvatnet, også her kan man se på mulighetene for å tilrettelegge for universelt design. Ved Heia kan det bli aktuelt med mer klopplegging, men at dette bør gjøres når man ser hvordan sommerbruken eventuelt endrer seg. Ved Røsvik må det anlegges småbåthavn, og Sørfold kommune har begynt arbeidet med å lage reguleringsplan for området. Ferdselen herfra inn med båt er vanskelig å kanalisere, men det bør lages informasjon som sier at området rundt Færøyvalen og deler av Sjunkfjorden bør skånes i kalvingstida for rein. Dette bør også presiseres for eventuelle skyssebåter og reiselivsbedrifter som ønsker å ta med folk inn i fjordene. I denne perioden skal det ikke være ilandstigning fra slike båter og det vil bli satt vilkår om det i behandling av søknader. Hyttefolk og lokale brukere skal fremdeles kunne bruke området som før. Det skal jobbes med å legge til rette for opplevelser også inne i fjordene. I denne forbindelsen skal forvaltninga se på mulighetene for å anlegge flytebrygger.

Som et ledd i kanaliseringa må de tre hovedinnfallsportene skiltes bedre fra de viktige ferdselsårene. I dag er det ingen veiskilt som peker mot Sjunkhatten, men Fauske kommune har på eget initiativ skiltet langs sykkelvei. Hovedinnfallsportene ved Heia og Fridalen må skiltes fra RV 80 fra hhv Bertnes og Straumsnes, mens hovedinnfallsporten i Røsvik må skiltes fra E6 ved Vargåsen. Det er også ønskelig at det skiltes fra Straumen. All skilting skal skje med brunskilt. Et av delmålene er å styrke «Sjunkhatten» som begrep, og et skilt fra Rv80 på Stormyra mot Kjerringøy vil være iøynefallende for svært

mange bilister daglig. Skilting herfra kan være vanskelig å få til, men vi ønsker å jobbe videre med denne muligheten.

I forbindelse med kanaliseringa må det også sees på mulighetene for å nå nasjonalparken med kollektivtransport. Det bør tenkes at det skal være mulig å ha busstopp der det anlegges hovedinnfallsporter og startpunkt til Sjunkhatten. Det skal jobbes med å se på kollektivløsninger i denne besøksstrategiperioden, men vil kanskje ikke være mulig å gjøre noen endringer før i neste periode.

Antall innfallsporter må reduseres fra de 11 som ligger inne i fylkesdelplanen. Med den nye merkevarestrategien vil det ikke være hensiktsmessig å ha tilrettelegging på alle disse plassene. I tillegg til de tre hovedinnfallsportene må man finne løsninger for Håla og Vatnvatnet m. omegn hvor det er forholdsvis store utfordringer med besøkstrykket allerede. Utvidede parkeringsmuligheter er kanskje den viktigste utbedringa som må gjøres, utover å implementere ny merkevare. Dette må likevel sees i sammenheng med eksisterende reindrift og reinens muligheter til å beite på Bodøhalvøya.

All tilrettelegging vil føre til økt ferdsel. I de fleste områdene tåler vegetasjonen en viss økning, men man bør overvåke naturtilstanden i de områdene hvor det tilrettelegges hardest. Vi så effekten av ti-på-topp og hvor stor påvirkning markedsføring og synliggjøring kan ha å si for bruken av området. Derfor må man i besøksstrategien være veldig bevisst på hvor man ønsker kanalisering, og overvåke de områdene hvor man tilrettelegger for mest besøk.

I løpet av kommende besøksstrategiperiode skal det lages en oversikt over alle stier inn og ut fra nasjonalparken, og beskrive behov for tilrettelegging og hvilke stier man ønsker mer eller mindre tilrettelegging på. Stienes egnethet for småbarnsfamilier skal også vurderes. Sammenstillinga av denne kartlegginga skal brukes i et kartmateriale som kan vedlegges besøksstrategien.

Besøksstrategiene og merkevarebygginga av Norges nasjonalparker vil føre til økt «impulsbesøk». Dette er turister som ønsker å se Sjunkhatten, men som ikke nødvendigvis må krysse grensa. Det skal utredes muligheter for å utvikle utkikkspunkt utenfor nasjonalparken. Strøksnes og Fongenhytta er to områder som peker seg ut som aktuelle å tilrettelegge for impulsbesøkende.

3.1.2 Informasjon

Å sikre god tilgang til naturinformasjon for barn og unge er viktig. Ved utforming av informasjon om arter i nasjonalparken skal det ikke bare fokuseres på de spesielle/fåtallige artene. For barn vil det være spennende å lete etter de vanlige artene som er beskrevet før de kommer inn i nasjonalparken. Det skal utvikles nye nettsider for alle nasjonalparkene i Midtre Nordland. Denne skal rettes mot brukerne. Det skal utarbeides informasjonstavler på alle hovedinnfallsportene, og noen utvalgte startpunkter. Her må nytten sees opp mot

kostnadene med å anlegge de nye tavlene. Det skal også utarbeides temaplakat der dette er aktuelt.

Informasjon bør utformes på en slik måte at man tydeliggjør fokuset på «Barnas nasjonalpark». Dette kan gjøres ved at det etableres aktiviteter knyttet til hovedinnfallsportene. Det er også spennende apper i utvikling som retter seg mot barn og unge; «Baahdy & Birdy» blir nå testet ut på Besøkssenter nasjonalpark Nordland, og dersom dette blir en suksess bør man se på mulighetene for å teste ut noe liknende ved hovedinnfallsportene.

Sjunkhatten er nært tilknyttet to besøkssenter: Besøkssenter nasjonalpark Nordland og Ramsalten våtmarkssenter. Disse besøkssentrene har godt samarbeid, noe som kan være avgjørende i spørsmål om autorisasjon. Ingen av disse er autorisert besøkssenter for Sjunkhatten nasjonalpark, men det bør jobbes for at én av disse besøkssentrene får denne statusen. En mulighet er at disse besøkssentrene innleder et samarbeid der de sammen oppnår autorisasjon. Besøkssenter nasjonalpark Nordland har tidligere vært aktive i formidlinga av Sjunkhatten, og har blant annet jobbet med egen internettside for nasjonalparken. Ramsalten våtmarkssenter fokuserer først og fremst på de viktige Ramsar-reservatene Bliksvær og Karlsøyvær i Bodø kommune, i tillegg til øvrige verneområder på Kjerringøy spesielt og Nordland generelt. De har dessuten kort vei inn i nasjonalparken, og har mulighet for å ha pedagogiske opplegg innen kort reisetid fra Kjerringøy skole og barnehage. Ramsalten våtmarkssenter er ikke et autorisert våtmarkssenter og får derfor ingen årlige driftsmidler fra Miljødirektoratet. Senteret er i dag prosjektbasert og har sikret finansiering gjennom Bodø kommune. Uavhengig av autorisasjon bør det jobbes for at Ramsalten våtmarkssenter får ny finansiering til å drive med naturveiledning, som også vil komme Sjunkhatten nasjonalpark til gode. Midtre Nordland nasjonalparkstyre har vedtatt at Besøkssenter nasjonalpark Nordland skal være foretrukket informasjonscenter for sine nasjonalparker. Det vil da være naturlig å se på mulighetene for å benytte Ramsalten våtmarkssenter som en satellitt som kan være med å styrke naturformidlinga i og rundt Sjunkhatten.

I løpet av besøksstrategiperioden skal vi sammen med Besøkssenter nasjonalpark Nordland se på mulighetene for å utvikle og ta i bruk teknologi i formidling om nasjonalparken. Denne kan benyttes i formidling av naturverdier, naturens egenverdi og betydning av tradisjonell bruk på ny måte. Blant annet ved å bruke teknologi til å lede gjester inn i eller bort fra områder i henhold til verneinteresser, også gjennom året. Tiltaket (som for eksempel dataspill) skal spisses mot ungdom, bidra til kunnskapsbygging hvor det å ivareta naturverdiene gjennom riktig bruk skaper vinnere. Vinnerne kan gjerne premieres gjennom tiltak i nasjonalparken. Overlevelsesspill kan være et tema.

I kjølvannet av skrantesjuka-utbruddet i Nordfjella har det blitt et økt fokus på smittespredning i norsk natur. Det er ønskelig at det utarbeides informasjon til de besøkende som beskriver bakgrunn, forhåndsregler, tiltak og konsekvens av spredning av sykdommer. Utgangspunktet er det Mattilsynet som har ansvaret for denne informasjonen.

3.1.3 Lokal verdiskapning

Nasjonalparkstyret skal også i fortsettelsen være en bidragsyter til lokal verdiskapning gjennom å skape en god infrastruktur bestående av informasjon og besøksmål. Forvaltningen skal også framover bidra til å arrangere nasjonalparkkonferanse og nasjonalparkdag, samt være på tilbudssiden for opplæring av turistverter o.l. Nasjonalparkforvalterne bør delta på Reiselivsarena Nordland. Sammen med reiselivsbedriftene og friluftsansjoner skal forvalterne utarbeide retningslinjer/rutiner for hvordan man ønsker at nasjonalparkene i Midtre Nordland skal kunne benyttes av kommersielle reiselivsaktører. Det opprettes egne arenaer for å diskutere denne typen problemstillinger med reiselivet.

Midtre Nordland nasjonalparkstyre skal sammen med Nordland nasjonalparksenter se på mulighetene for å arrangere et «oppstartskurs for nasjonalparkguider». Et slikt kurs kan være med å bidra til å heve kompetansen på aktører i og rundt Sjunghatten. Kurset må være gratis og kan arrangeres i samarbeid med undervisningsinstitusjoner (Nord universitet samt videregående skoler i området). Dersom man lykkes med å få på plass slike guider kan vi øke kvaliteten for de organiserte aktivitetene i Sjunghatten. I dag finnes det ikke noen tilbud for de som ønsker å ha med guide. Dette kurset kan være ei forutsetning for å ta i bruk det kommersielle merket for Sjunghatten nasjonalpark, og bidra til lokal sysselsetting og verdiskapning.

Det skal legges til rette for at lokale aktører kan benytte nasjonalparken for personlig formidling/historiefortelling, turløp og kunnskapsdeling.

Det skal utarbeides forslag for å se på mulige stoppesteder langs ny E6 trase, med mulighet for innsyn i nasjonalparken. Et slikt utkikkspunkt vil ikke bli anlagt før ny E6 blir lagt gjennom Sørfold, og vil derfor ikke være et relevant tiltak de kommende årene. Utkikkspunktet bør ha et kart fra merkevarestrategien som viser hvilke tilbud som finnes i området rundt nasjonalparkene. Området rundt Strøksnes og/eller det gamle fergeleiet ved Sommet kan være spennende å se nærmere på. Strøksnes kan være et aktuelt sted for økt verdiskapning og næringsutvikling og det skjer en del spennende der i forbindelse med etableringer av små nisjebedrifter.

De samme toppene vil være aktuelle å bestiges på sommeren, noen alene, mens andre vil kun være aktuelle sammen med guider og skyssbåter. Derfor vil en slik satsning på vinterdestinasjon gi økt verdiskapning også sommerstid.

Med folkehøgskole, leirskole og helsesportsenter kan Sjunghatten nasjonalpark ta en unik posisjon med å tilby helsefremmende aktiviteter og rehabilitering for alle, også for folk med funksjonsnedsetninger.

3.1.4 Skidestinasjon Sjunkhatten

Sjunkhatten skal tilrettelegges / trekkes frem for økt vinterturisme. Dette ved at Sjunkhatten skal bli en av Nord-Norges fremste vinterdestinasjoner sammen med Lofoten, Narvik og Lyngsalpene.

I dag finner man hele spekteret av ski-muligheter i og nært Sjunkhatten. Fra opptråkka lysløyper til de mer ekstreme toppturene. På Bestemorenga og lysløypa i Fridalen finner man godt preparerte langrennsløyper. Langrennsløype trækkes også opp til rennet «Valnesfjorden rundt». Det prepareres «piggeløype» (langrennsløype for rullestolbrukere) ved Valnesfjord helsesportsenter. Det er et alpinanlegg i Skarmoen, som dessverre har slitt med uforutsigbare vintre. I tillegg så har Sjunkhatten en av landsdelens mest besøkte topper for telemark- og randonee-kjørerene. Fjordene i Sjunkhatten har også blitt viden kjent i skimiljøene.

Det ligger et stort potensial i å øke vinterturismen inn i disse områdene. Dette er underkommunisert, selv om skientusiaster nå har fått opp øynene for Bodø som region. Med nærhet til flyplass og togstasjoner har Sjunkhatten en veldig unik mulighet til å utvikle seg til en av landsdelens viktigste vinterdestinasjoner. Dette vil kunne bidra til å gi vinterturismen et løft i regionen generelt, og opplevelsesbedrifter spesielt. Dette krever økt offentlig kommunikasjon inn og ut fra Bodø, bedre parkeringsmuligheter enn det er i dag og et felles løft der man prater om Sjunkhatten og tilbudene som allerede finnes. Skyssbåter inn til de «utilgjengelige toppene» må synliggjøres bedre enn i dag. De preparerte tilbudene må utbedres ved at det trækkes opp lengre løyper. Disse kan fint legges i nasjonalparkens randsone.

Det må utformes informasjon om alle disse tilbudene, der man fokuserer på at det er muligheter for hele familien. Vinterturisme inne i, og i randsona til Sjunkhatten nasjonalpark vil ha svært liten negativ påvirkning på verneverdier. Mye av aktiviteten legges utenfor, men forbindes med landskapet innenfor nasjonalparken. I kommende besøksstrategiperiode skal det utredes muligheter for å bedre tilgangen til digital føreinformasjon. Det kan være stor forskjell på vær og føre fra Bodø-halvøya og inne i nasjonalparken.

Området rundt Kvalhornet er mye brukt til frikjøring på ski. Og man må se på mulighetene for å bidra i arbeidet med ny infrastruktur her. Blant annet opparbeiding av parkeringsplass, som er påbegynt av Fauske kommune. Det må også vurderes om dette skal være et startpunkt til nasjonalparken.

Sjunkhatten er allerede på tur til å bli viden kjent, men trenger ett ekstra dytt for å få den statusen vi her etterstreber.

3.1.5 Barnas nasjonalpark

Besøksstrategien skal være med å bidra til at Sjunkhatten tar tilbake statusen som «barnas nasjonalpark». Dette skal synliggjøres gjennom fysisk tilrettelegging, informasjon og ikke minst tilgjengelighet. Sjunkhatten har en enestående posisjon når det gjelder nærhet til skoler, barnehager og andre undervisningsinstitusjoner. Disse er allerede og skal i større grad, være viktige brukere av nasjonalparken.

Kommunene, besøkssentrene og Salten Friluftsråd vil være viktige samarbeidspartnere for å få skoler og barnehager til å benytte seg av nasjonalparken. Det er laget kart som viser «læringsrom» i nasjonalparken som skolene kan bruke som hjelpemiddel i planlegginga av undervisninga. Det er også muligheter for å utvide prosjektet «Min nasjonalpark» for å utvikle undervisningsopplegg for lærere, samtidig som det er mulig å ta med flere skoleklasser til oppleggene ute i nasjonalparken.

Vi ønsker sammen med Besøkssenter nasjonalpark Nordland å gjennomføre Barnas nasjonalparkdag med sikte på å etablere dette som et fast arrangement for barn og unge.

Bodø bygdeungdomslag kan også være en pådriver for å få til økt aktivitet i nasjonalparken, i området rundt Erlingbu. Dialogen med BUL må bedres.

Det må utvikles tilbud mot barnefamilier som marked. Fjordene i nasjonalparkene er, med båt, lett tilgjengelig for barn og familier. Lokale aktører bør se på muligheten til å pakketere opplevelsesprodukter rettet mot dette segmentet. I denne sammenheng bør man også se på muligheten for å sette fartsbegrensninger på fritidsbåter, RIB og vannscooter, for å gi familiene en god opplevelse av nasjonalparken.

Et mål med barnas nasjonalpark må være å styrke barns forståelse for naturvern.

Bodø jeger- og fiskeforening har uttalt seg positive til å bidra med å se på mulighetene for å lage et fiskekort i Sjunkhatten som også vil gjøre det enklere å få med barn og unge på fisketurer.

4 Tiltaksplan

Beskrivelse av tiltak	Pri	Finansiering	Samarbeidsaktører	Hvem gjennomfører?	Når?
Kartlegginger					
Sårbarhetskartlegging ved hovedinnfallspor	1	Kartleggingsmidler		MNNPS (A)	2020
Opprette bevaringsmål som følge av sårbarhetskartlegging. Overvåke naturtilstanden ved innfallsporene.	1	Kartleggingsmidler	Fjelltjenesten	MNNPS (A). Sees i sammenheng med punktet over	2020/2021
Kartlegge aktuelle startpunkter utover de definerte hovedinnfallsporene	1	Egeninnsats			Fortløpende
Kartlegge stier, stislitasje, behov for klopplegging, omlegging, o.l.	1	Egeninnsats	Fjelltjenesten	MNNPS (A) og Fjelltjenesten	Fortløpende
Kulturminnekartlegging. Herunder også bosteder og bygg i nasjonalparken	3	Kulturminnefondet	NFK og Sametinget	MNNPS (A)	2023
Brukerundersøkelse på hovedinnfallsporene	2	Kartleggingsmidler	Lokale grunneiere	MNNPS (A)	2021/2022
Kartlegge mulighetene for offentlig kommunikasjon i og rundt Sjunkhatten	2	Egeninnsats	NFK	MNNPS (A)	2020
Ferdselsregisteringer	1	Egeninnsats	Fjelltjenesten	Fjelltjenesten	Fortløpende
Informasjon					
Informasjon- og temaplakater ved hovedinnfallspor	1	Tiltaksmidler		MNNPS (A)	2020-2021
Informasjon og temaplakater ved startpunkter	2	Tiltaksmidler	Kommunene, NFK, Statens Vegvesen	MNNPS (A)	2022 →
Informasjon og aktiviteter for barn og unge	1	Tiltaksmidler	Salten friluftsråd	MNNPS (A) /SF	2020 →
Barnas nasjonalparkdag.	1	Egeninnsats	Kommuner, Salten friluftsråd, VHSS	MNNPS / BNN	2020
Nye nettsider	1	Styrets driftsmidler		MNNPS (A)	2020
Finansiering Ramsalten våtmarkssenter	2	Egeninnsats	Ramsalten våtmarkssenter	MNNPS + NNPS	2020 →

Brosjyrer	1	Egeninnsats	Miljødirektoratet	MNNPS (A)	2020
Informasjon om skitilbud i og rundt Sjunkhatten	2	Egeninnsats/tiltaksmidler	Visit Bodø, kommunene, Nordnorsk reiseliv	MNNPS (A)	2022
Digital føreinformatjon	3	Egeninnsats		MNNPS (A)	2022
Fysisk tilrettelegging					
Etablere hovedinnfallspor i Fridalen, Røsvik og Heia	1	Tiltaksmidler	Kommunene, NFK, Statens vegvesen	MNNPS (A) / Prosjektstilling	Oppstart 2019
Klopplegging med barnevennlige kloppe	2	Tiltaksmidler	Statskog Fjelltjenesten	MNNPS	2020 →
Utbedre startpunkter, se kartlegginger	2	Tiltaksmidler	Kommunene, NFK, Statens vegvesen	MNNPS (A) / Prosjektstilling	Oppstart når kartlegging er utført
Brunskilting til hovedinnfallsporene og fra Stormyra i Bodø	1	Tiltaksmidler, Statens vegvesen, NFK (reiselivsstrategi)	Statens vegvesen, NFK	MNNPS (A)/(P)	2020
Fugleobservasjon Hømmervatnet. Tilrettelegges med universelt design.	2	Spleiselag	VHSS, Fauske kommune	MNNPS (A)	Oppstart 2021
Universelt utformet ferdelsåre – rundtur via Fongenhytta og Hømmervatnet (ikke vestsida av vatnet)	1	Spleiselag	VHSS, Nord universitet, Nordlandsforskning	MNNPS (A)	Oppstart 2020
Utkikkspunkt Fongenhytta. Prosjektering	2	Prosjektering - tiltaksmidler	Vhss, Fauske kommune	MNNPS (A)	Oppstart 2021
Strategiske tiltak					
Samarbeid Sjunkhatten folkehøgskole	1	Egeninnsats		MNNPS (A)	Påbegynt
Utrede utkikkspunkt Strøksnes. Sees i sammenheng med Rago.	2	Egeninnsats og evt. tiltaksmidler	Sørfold	MNNPS	2021
Skape samhandling mellom aktører i og rundt nasjonalparken for å øke lokal verdiskapning	1	Egeninnsats		MNNPS (A)	2020
Etablere dialog med bedriftsidretten om «Ti på topp»	1	Egeninnsats	Bedriftsidretten	MNNPS (A)	
Nasjonalpark i en europeisk kulturhovedstad	1	Egeninnsats	Bodø, Visit Bodø, NNPS	MNNPS (A)	2020-2024

A = Administrativ, P = Politisk

Sjunkhatten nasjonalpark

Sjunkhatten nasjonalpark er et stort, sammenhengende og tilnærmet urørt fjellområde med omkransende fjordsystemer. Landskapet er preget av breerosjon med både spisse topper og avrundete fjell, bratte fjellsider, dalbotner og morener. Området er rikt på elver og vann, hvorav viltre fjellelver særpreger landskapet. Sjunkhatten er i dag et yndet område for den som liker ski under bena. Du kan stå på randone- og telemarkski, eller du kan laffe innover Bodømarka/Fridalen på fjellski. Til og med de som går på tynne løypeski vil finne preparerte løyper inn i nasjonalparken.

Bilde 9 Skål for «Barnas nasjonalpark» (foto. Inge Ingvaldsen)

Kontaktinformasjon:

Telefon	75 54 79 81
E-post	fmnopost@fylkesmannen.no
Nettside:	http://nasjonalparkstyre.no/Midtre-Nordland/
Postadresse:	Moloveien 10, 8002 Bodø
Besøksadresse:	Nordland nasjonalparksenter, Storjord, Saltdal